

СИТНЯГ БАГАТОСТЕБЛОВИЙ

Eleocharis multicaulis (Smith) Desv.

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду

Зниклий у природі.

Наукове значення

Рідкісний реліктовий вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європейський вид, поширений на пд. Скандинавії, в Атлантичній і Середній Європі, Середземномор'ї. В Україні відомий з Вулканічних Карпат. Адм. регіон: ?Зк.

Чисельність та структура популяцій

Єдина відома з України за гербарними зразками С.С. Фодора популяція (басейн р. Іршави біля с. Загаття) потребує підтвердження.

Причини зміни чисельності

Вид з вузькою еколого-ценотичною амплітудою, що лімітована різними як природними (зміна гідрологічних і фітоценотичних умов), так і антропогенними (випасання худоби, витоупування) чинниками.

Умови місцезростання

Росте в умовах надмірного зволоження на заболочених луках, торфовищах в угрупованнях союзу *Magnocaricion elatae*. Гігрофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина з укороченим неповзучим кореневищем. Стебла багаточисельні 15–30 см заввишки, прямостоячі. Верхівкові суцвіття (колоски) 0,3–1,2 см завдовжки, часто проліферуючі: у пазухах їхніх нижніх квіткових лусок розвиваються вкорочені стебла без колосків або з рудиментарними, або з більш-менш розвинутими колосками. При основі колоска 1 стерильна покривна луска (не містить в пазусі квітки), яка обіймає його основу цілком або не менше ніж на 2/3. Квіткові луски темно-пурпурові або червонувато-коричневі. Щетинки оцвітини 3–5 (6), трохи довші або коротші від плоду, чи відсутні. Приймочок 3. Плоди тригранні, довгасто-оберненояцеподібні

горішки 1,5–2 мм завдовжки. Стиллоподій широко трикутний. Цвіте в червні–серпні. Плодоносить у серпні–вересні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Необхідне підтвердження зростання виду в Україні, дослідження структури його популяцій, забезпечення їх збереження. Заборонено у випадку знаходження виду порушення гідрологічних умов, випас.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Ґрунтоутвірне, декоративне.

Основні джерела інформації

Даньлюк, 1995; Егорова, 1981, 2001; Опредетель высших растений Украины, 1987.

Автор: І.М. Данилик
Малюнок: І.В. Маханьков

СИТНЯГ ГОСТРОЛУСКОВИЙ

Eleocharis oxylepis (Meinsh.) B. Fedtsch. (*Scirpus oxylepis* Meinsh.)

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення
Рідкісний вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні
Європейсько-середньоазійський вид, поширений диз'юнктивно від Пн. Причорномор'я до зх. Казахстану. В Україні трапляється в Пн. Присивашші (узбережжя та о-ви Сиваша). Адм. регіон: Хс.

Чисельність та структура популяцій
Популяції малочисельні, представлені невеликими групами особин, рідше поодинокими особинами.

Причини зміни чисельності
Надмірне випасання худоби, зміна гідрологічного режиму екотопів, сінокошіння.

Умови місцезростання
Росте в умовах надмірного зволоження на вогих, слабко- та помірно засолених заболочених луках, берегах і мілководдях водойм, солончаках і солонцях. Представник угруповань союзу *Phragmition*. Гігромезофіт, галопалюдант.

Загальна біоморфологічна характеристика
Геофіт. Трав'яний багаторічник з повзучим кореневищем. Стебла сизо-зелені 10–50 см заввишки, прямостоячі або дугоподібно-висхідні, з блискучими темно-пурпуровими або червонувато-коричневими піхвами. Колоски вузько-циліндричні або яйцеподібно-циліндричні, небагатоквіткові, 1–1,5 см завдовжки, вузькі. Покривні луски яйцеподібно-ланцетні, гострі, жовто-бурі, з більш-менш явними перетинчастим краєм. Щетинки оцвітини зазвичай відсутні, рідше їх 4, коротших за плід. Приймочок 2. Плід горішок, двоопуклий, обернено-яйцеподібний, при дозріванні зелений. Стилоподій дуже дрібний, 0,2–0,3 мм завдовжки. Цвіте в травні–липні. Пло-

доносить у липні–серпні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Необхідно ввести вид у культуру в ботанічних садах, контролювати стан популяцій. Охороняють в Азово-Сиваському НПП. Заборонено знищення місцезростань, порушення гідрологічного режиму.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Ґрунотвірне, противрозійне.

Основні джерела інформації
Егорова, 1981, 2001.

Автори: І.М. Данилик, В.П. Коломійчук
Фото: О.С. Мандзюк

КОМИШНИК ДВУРОЗДІЛЬНИЙ (К. ДВОЗОНТИКОВИЙ)

Fimbristylis bisumbellata (Forssk.) Bubani (*F. dichotoma* auct. non (L.) Vahl) *Scirpus bisumbellatus* Forssk.

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення
Рідкісний вид на пн. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні
Тропічна, субтропічна і теплопомірна зони: Кавказ, Середня Азія, Середземномор'я, Пд. і Сх. Європа, Мала Азія, Іран, Японія, Китай, Індія, Пн. й Пд. Америка, Австралія, Африка. В Україні трапляється в Причорномор'ї (піскова тераса пониззя Дніпра; для Криму вважається сумнівним видом). Адм. регіони: Хс, Кр.

Чисельність та структура популяцій
Популяційні параметри невідомі. Необхідно з'ясувати сучасний стан популяцій.

Причини зміни чисельності
Освоєння території, господарське використання, осушення, рекреаційне навантаження.

Умови місцезростання
Зростає в умовах надмірного зволоження на піщаних ґрунтах, в угрупованнях союзу *Phragmition*. Гігрофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика
Терофіт. Трав'яний однорічник, з численними, тупо-тригранними, пучкоподібно

скупченими, сизуватими стеблами 5–20 см заввишки. Листки пласкі, вузьколінійні, 0,5–1,5 мм завширшки, при основі опушені або голі, піхви листків зазвичай густо опушені, рідко голі. Суцвіття верхівкове, зонтикоподібне, багатокоскове, обгорнуте кількома (2–4) покривними листками. Колоски довгасто-яйцеподібні, багатоквіткові, 4–6 мм завдовжки. Покривні луски яйцеподібні, коричневі, з зеленою жилкою та зеленим остюком. Квітки двостатеві, тичинок 2–1, приймочок 2, оцвітних щетинок немає. Плід — горішок, пласко-опуклий, широко-оберненояйцеподібний, білуватий, 0,7–1 мм завдовжки, з поздовжніми ребрами й поперечними реберцями. Основа волосистого стовпчика бульбоподібно потовщена й

відокремлена від горішка перетяжкою, при досяганні опадає. Цвіте в липні–вересні. Плодоносить у серпні–жовтні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Не охороняють. Необхідно виявити і контролювати стан популяцій, обмежити антропогенне навантаження. Заборонено порушення умов місцезростання, осушення, освоєння території.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Кормове, ґрунтовірне.

Основні джерела інформації
Флора европейской части СССР, 1976; Флора УРСР, 1940.

Автор: І.М. Данилик
Малюнок: І.В. Маханьков

КУГА ГОСТРОКІНЦЕВА

Schoenoplectus mucronatus (L.) Palla (*Scirpus mucronatus* L.)

Родина Осокові (Смикавцеві) — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Рідкісний вид на пн. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні
Поширений на Кавказі, Далекому Сході, у Середній Азії, Атлантичній, Середній Пд. і Сх. (пд.) Європі, Середземномор'ї, Малій Азії, Ірані, Японії, Китаї, Пн. Америці, Африці. В Україні — Причорномор'я: на піщовій терасі пониззя Дніпра. Адм. регіон: Хс.

Чисельність та структура популяцій
Популяційні параметри невідомі. Необхідно з'ясувати їх сучасний стан.

Причини зміни чисельності
Освоєння території, господарське використання, осушення, рекреаційне навантаження.

Умови місцезростання
Росте в умовах надмірного зволоження на піщаних ґрунтах, заболочених місцях,

по берегах водойм, в угрупованнях союзу *Phragmition*. Гігрофіт, мезоевтроф.

Загальна біоморфологічна характеристика
Гемікриптофіт. Трав'яний дернинний багаторічник. Стебла зелені, гостротригранні, 30–100 см заввишки, при основі з сірими ланцетними піхвами. Суцвіття щільноголовчасте, виглядає боковим. Покривний листок тригранний, набагато довший від суцвіття, після цвітіння відігнутий вниз. Колоски сидять або зібрані групами на гілочках суцвіття. Покривні луски шкірясті, блідо-зелені по краю з вузькою білою облямівкою. Оцвітних щетинок 6, вузьких, зазублених, трохи довших за глід. Тичинок 3. Приймочок 2. Плід крапчасто-ямчастий горішок (поперечно-

зморшкуватий), пласко-опуклий, близько 2–2,3 мм завдовжки. Цвіте в червні–серпні. Плодоносить у липні–вересні. Розмножується насінням і вегетативно.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Не охороняють. Необхідно виявити і контролювати стан популяцій, обмежити антропогенне навантаження. Заборонено порушення умов місцезростання, осушення, освоєння прибережних територій.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Кормове, ґрунтоутвірне.

Основні джерела інформації
Флора европейской части СССР, 1976.

Автор: І.М. Данилик
Малюнок: І.В. Маханьков

САШНИК ІРЖАВИЙ

Schoenus ferrugineus L.

Родина Осокові — Cyperaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Вид на сх. межі ареалу в його острівній частині.

Ареал виду та його поширення в Україні

Центральна Європа, Скандинавський п-ів, дуже рідко — Середземномор'я. В Україні — Мале Полісся, Волинська височина, Зх. Поділля, Розточчя, Закарпаття. Адм. регіони: Вл, Рв, Ль, Зк, Хм.

Чисельність та структура популяцій

Популяції нечисельні, локальні, невеликих розмірів. Більшість раніше зафіксованих місцезнаходжень зникли. Серед угруповань, що збереглися, переважають трансформовані, з пригніченим *Schoenus ferrugineus* та значною кількістю лучних видів.

Причини зміни чисельності

Осушення та освоєння боліт та прилеглих територій. Вузька екологічна амплітуда виду — росте на карбонатних болотах.

Умови місцезростання

Евтрофні досить обводнені болота, переважно на карбонатних породах, характерні для Центральної Європи. На невеликих площах виступає як домінант, а також співдомінант очеретяно-схенусових та молінієво-схенусових угруповань, що відносяться до союзу *Caricion davallianae* (кл. *Scheuchzerio-Caricetea nigrae*). Пгірофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина 15–30 см заввишки. Утворює щільні дернини. Кореневище коротке. Стебла округлі, оточені біля основи чорно-бурими піхвами. Суцвіття з 2–3 червонувато-бурих колосків. Цвіте в червні–серпні. Плодоносить у

вересні–жовтні. Розмножується вегетативно та насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняють в «Буцанському» заказнику загальнодержавного значення (Рівненська обл.) та деяких інших природно-заповідних територіях. Слід виявити ділянки з мало зміненими ценозами та взяти їх під охорону. Заборонено осушення та освоєння боліт.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Ґрунтозберігаюче, водоохоронне, торфотвірне.

Основні джерела інформації

Андриєнко, 1982; Андриєнко, Попович, 1986; ЧКУ, 1996.

Автор: Т.Л. Андриєнко
Фото: О.О. Кагало

